

Мартинюк І.В.

викладач кафедри фінансів

Одеського національного економічного університету

ОСНОВНІ СВІТОВІ ТЕНДЕНЦІЇ ВИРІШЕННЯ ПРОБЛЕМ В СФЕРІ ВИКОРИСТАННЯ ТА ОХОРОНИ ПРИРОДНО-РЕСУРСНОГО ПОТЕНЦІАЛУ

Актуальним напрямком розвитку України є досягнення еколого-економічної рівноваги, яка надасть можливість вирішити як екологічні проблеми, що склались в країні (в 2011 році було здійснено викидів в атмосферу: 6877,3 тис. тон забруднюючих речовин та 236 млн. тон двоокису вуглецю; утворено 447641,2 тис.тон відходів), так і покращить економічний стан, підвищивши конкурентоспроможність та інвестиційну привабливість країни.

Важливим кроком в здійсненні заходів, спрямованих на охорону навколишнього природного середовища, стала Конференція Організації Об'єднаних Націй з проблем оточуючого людину середовища (1972). Результатом даної конференції стало прийняття Декларації Конференції Організації Об'єднаних Націй з проблем оточуючого людину середовища, основними постулатами якої стали переконання в тому, що необхідність зберігання та покращення навколишнього природного середовища є важливою проблемою, що „впливає на добробут народів та економічний розвиток всіх країн світу [1]”. Вперше було згадано про те, що соціально-економічний розвиток залежить від екологічного стану країни. Було звернено до людського потенціалу. В результаті визнання проблем, що можуть виникати в країнах при недбалому відношенні до навколишнього природного середовища, у шостому постулаті Декларації було визнано, що „настав такий момент в історії, коли ми повинні регулювати свою діяльність у всьому світі, проявляючи ретельнішу турботу відносно наслідків цієї діяльності для довкілля [1]”. „Метою для

нинішнього і майбутніх поколінь [1]” було визнано охорону та вдосконалення навколишнього природного середовища.

Принципи даної Декларації визначали наступне: відповідальність людини за зберігання та раціональне використання природних ресурсів; необхідність ощадливого використання природних ресурсів, що є рідкісними; повинно здійснюватися раціональне планування розвитку країн; наукові праці, пов’язані з охороною навколишнього природного середовища повинні бути підтримані у всіх країнах; міжнародні проблеми, пов’язані з охороною навколишнього середовища повинні вирішуватися „у дусі співпраці [1]” всіх країн.

Подальший розвиток ідеї, проголошеної у Декларації 1972 року, отримали на Конференції Організації Об’єднаних Націй з навколишнього середовища та розвитку (1992), у вигляді прийнятої Ріо-де-Жанейрської декларації з навколишнього середовища та розвитку. Основною метою даної конференції було вдосконалення проголошених у 1972 році принципів та „встановлення нового, справедливого глобального партнерства шляхом створення нових рівнів співпраці між державами, ключовими секторами суспільства і людьми [2]”. В новій Декларації чітко регламентувалася необхідність здійснення екологічно безпечної діяльності та обов’язковість несення відповідальності за порушення вимог екологічного законодавства, а також обов’язковість плати за здійснення забруднення навколишнього середовища, тобто підтримувався принцип „забруднювач-платить”, який було проголошено в Першій програмі дій Європейського Співтовариства з охорони навколишнього середовища (1973). У 1977 році було прийнято Другу програму дій Європейського Співтовариства, що отримала назву “Продовження та імплементація політики Європейського Співтовариства і програма дій з навколишнього середовища”. Важливими принципами екологічної політики, сформульованими в перших двох програмах були наступні: попередження забруднення навколишнього середовища, а не боротьба з його наслідками; зменшення використання природних ресурсів, що може негативно вплинути на

екологічний баланс; вдосконалення знань, що надасть змогу вживати ефективні заходи для збереження та покращення навколишнього середовища; “забруднювач платить”; визначення довгострокової концепції європейської екологічної політики [3, с.13]. Перші дві програми стали важливим кроком до створення ефективної екологічної політики країн світу, а також до введення важливого принципу побудови екологічної політики, а саме принципу „забруднювач платить”, що на сьогоднішній день покладено в основу всіх платежів, пов’язаних з забрудненням навколишнього середовища.

Важливим кроком в реалізації „найважливішої мети суспільства” з охорони та вдосконалення навколишнього природного середовища стало запровадження еко-податкової реформи, яка була розроблена зарубіжними вченими ще у 70-х роках минулого століття [4, с.83]. Еко-податкова реформа успішно була реалізована в багатьох країнах світу, в першу чергу, на початку 90-х років вона була реалізована у Скандинавських країнах (Фінляндії, Швеції, Данії, Норвегії). Далі успішно було реалізована у країнах-членах ОЕСР (Нідерландах, Італії, Німеччині, Великобританії, Швейцарії). Також запроваджують дану реформу Австрія, Бельгія, Польща, Чехія, Росія. Найголовнішим важелем еко-податкової реформи є перенесення податкового тягаря з податків із капіталу та праці на забруднення навколишнього природного середовища та використання природних ресурсів. Відповідно до цієї реформи, податковий тягар переноситься з „соціально бажаного” (socially desirable), а саме працевлаштування, прибутку, на „соціально небажане” (socially undesirable) таке як забруднення навколишнього середовища, виснаження природних ресурсів [5, с.19].

Кожна країна, яка ввела еко-податкову реформу отримала позитивні зрушення як в екологічній, так і в економічній сферах. Застосування еко-податкової реформи не зводиться лише до перенесення податкового тягаря з податків на робочу силу та капітал на податки, пов’язані з використанням природних ресурсів та охорони навколишнього природного середовища. Існують й інші важливі інструменти, які дозволяє використовувати дана

реформа, а саме: фінансування за рахунок коштів, отриманих від природно-ресурсних платежів, заходів спрямованих на підвищення освіти робітників, тим самим підвищуючи людський потенціал країни (Швеція); повернення частини сплачених податків (податку на NOx підприємствам у Швеції або податку на SO2 у Данії); фінансування важливих напрямків діяльності, з метою стимулювання розвитку та створення привабливого інвестиційного клімату (Австрія). Використання різних методів та інструментів у сукупності, які пропонує еко-податкова реформа, надасть можливість вирішити екологічні та економічні проблеми, які існують в країні

Важливим напрямком діяльності держави в сфері охорони навколишнього природного середовища є зменшення шкідливого впливу двоокису вуглецю на навколишнє природне середовище. Першими країнами, що ввели податок на викиди двоокису вуглецю стали такі країни, як: Фінляндія, Норвегія, Швеція. Далі даний податок було запроваджено у таких країнах, як: Нідерланди, Данія, Великобританія, Квебек, Британська Колумбія (Канада), Швейцарія, Ірландія, Австралія. Завдяки введенню вуглецевих податків у Норвегії за період з 1991 року по 1993 рік викиди двоокису вуглецю зменшились на 40%. Дохід від даних податків значно зріс з 1994 року по 2011 рік, а саме з 620,9 мільйонів доларів США до 1252. Варто відмітити, що в кожній з країн, яка ввела даний податок спостерігається: зниження викидів CO2 у навколишнє природне середовище; розвиток енергозбереження; збільшення податкових надходжень до бюджету; зменшення податків на працю та капітал, що свідчить про запровадження еко-податкової реформи.

Список літератури:

1. Декларация Конференции Организации Объединенных Наций по проблемам окружающей человека среды – [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://www.un.org/ru/documents/declconv/declarations/declarathenv.shtml>
2. Рио-де-Жанейрская декларация по окружающей среде и развитию, 1992 рік – [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://www.un.org/ru/documents/decl_conv/declarations/riodecl.shtml

3. Микієвич, М. М. Європейське право навколишнього середовища: навч. посібник / М. М. Микієвич, Н. І. Андрусевич, Т. О. Будякова; Благодійний фонд " Екоправо-Львів". - Львів : [б. и.], 2004. - 256

4. Веклич О.О. Як активізувати механізм вилучення природно ресурсної ренти / О.О. Веклич // Фінанси України. – 2007. – 10. – с. 74 – 86

5. Benoit Bosquet Environmental tax reform: does it work? A survey of the empirical evidence/ Benoit Bosquet // Ecological Economics - 2000. – 34. – p. 19–32